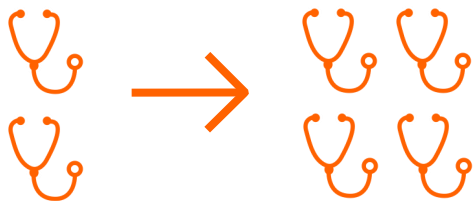
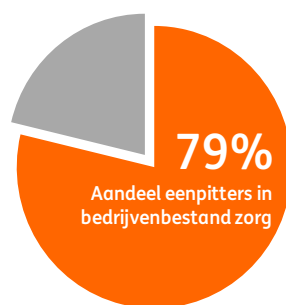

Verdubbeling van het aantal zorgaanbieders door eenpitters

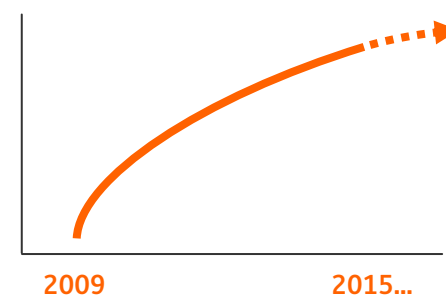
Aantal zorgaanbieders in 6 jaar tijd verdubbeld

Eenpitters goed voor overgrote deel van groei aanbieders

Groei eenpitters zet door, maar in lager tempo

Aantal aanbieders in de zorg sterk gegroeid door toename eenpitters

De zorg is de grootste werkgever van Nederland. Goed voor 16% van alle banen. Het totale aantal zorgaanbieders is in 6 jaar tijd verdubbeld. De nieuwe lichter zorgaanbieders bestaat vooral uit zelfstandigen zonder personeel. 4 op de 5 zorgondernemers is al een eenpitter en de verzelfstandiging van zorgwerkers is nog niet ten einde. Tegelijkertijd neemt het aantal grote zorginstellingen door schaalvergroting juist af.

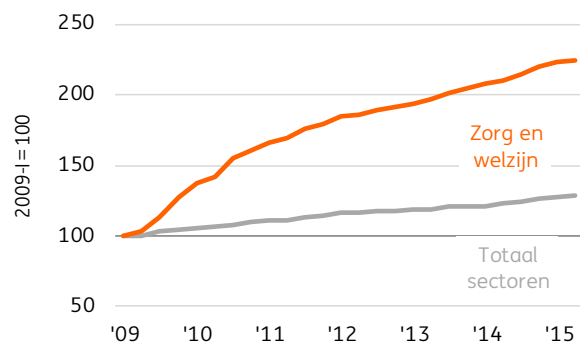
Aantal zorgaanbieders in 6 jaar tijd verdubbeld

- Sinds de diepe recessie van 2009 is het aantal geregistreerde bedrijven in Nederland fors toegenomen. Van alle sectoren kent de zorg veruit de meeste oprichtingen (figuur 1).
- In het tweede kwartaal van 2015 kende Nederland ruim twee keer zoveel zorgaanbieders als begin 2009. In dezelfde periode liet het bedrijvenbestand voor alle sectoren tezamen een groei van 'slechts' 28% zien.

Eenpitters goed voor overgrote deel van groei aanbieders

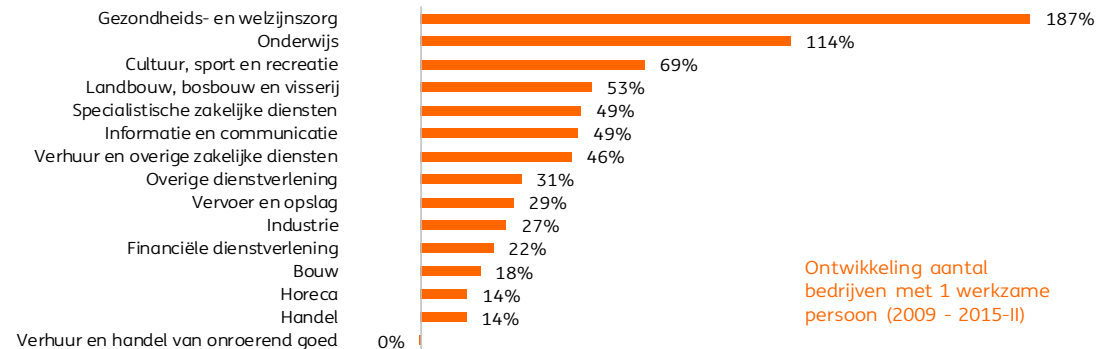
- De zorg kent sinds 2014 een stagnerende productiegroei. De jaren ervoor behoorde de sector echter nog tot de snelste groeiers. Dit heeft de groei van het aantal zorgaanbieders gestimuleerd. In verhouding tot de productie ligt de groei van het bedrijvenbestand in de zorg zelfs veel hoger dan in andere sectoren.
- Het verschil zit hem in de onevenredig sterke groei van eenpitters in de zorg (voornamelijk zelfstandigen zonder personeel of zzp'ers). Sinds begin 2009 is het aantal eenpitters in de zorg met 187% toegenomen, terwijl de toename in de overige sectoren gemiddeld op 36% lag (figuur 2).

1. Bedrijvenbestand zorg groeit bovengemiddeld

Bron: CBS, bewerking ING Economisch Bureau

2. Aantal eenpitters in de zorg relatief sterk gestegen sinds begin 2009

Bron: CBS, bewerking ING Economisch Bureau

Oorzaken eenpittersgolf divers

Groei van zorg-eenpitters kent verschillende oorzaken

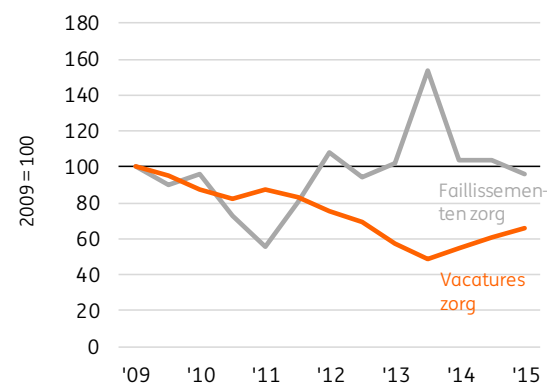
- Sinds 1 juli 2008 zijn vrije beroepsbeoefenaren verplicht zich in het KvK-handelsregister in te schrijven. Dit heeft vermoedelijk kortstondig tot een sterke toename van het aantal geregistreerde eenpitters geleid. Vooral in de geneeskundige zorg, waarin veel vrije beroepsbeoefenaren actief zijn, is dit effect zichtbaar.
- Los van dit eenmalige effect zijn er meerdere ontwikkelingen die de groei van het aantal zorg-eenpitters sinds 2009 in de hand hebben gewerkt:
 1. **De vraag naar hoogopgeleid zorgpersoneel overtreft het aanbod.** Voor schaarse hoogopgeleide zorgverleners kan het aantrekkelijk zijn om zich als zelfstandige te laten inhuren.
 2. **Overheidsbezuinigingen hebben de vraag naar flexibel en goedkoop personeel in de hand gewerkt.** Vooral in de langdurige zorg zijn organisaties met de toename van faillissementen en ontslagrondes meer gebruik van eenpitters gaan maken. Deels betreft dit lager opgeleide werkers die noodgedwongen als zelfstandige gaan werken (zoals de alfahulp). Gemeenten hebben sinds de invoering van de Wet maatschappelijke ordening (Wmo) via aanbestedingen de prijsconcurrentie aangewakkerd. Ook de 40% korting op het budget voor huishoudelijke ondersteuning per 2015 heeft zijn schaduw vooruit geworpen. Daarnaast werkt de beperking van het langdurig verblijf in een zorginstelling dit proces in de hand.

3. **De groei van het aantal PGB's** heeft de mogelijkheden vergroot om als zelfstandige zorgverlener te gaan werken.
4. **De relatief hoge leeftijd van zorgpersoneel.** Eenpitters starten relatief vaak op hogere leeftijd. In de sterk vergrijsde zorg zijn er daardoor meer werknemers die als eenpitter aan de slag gaan. Dit blijkt ook uit de gemiddelde leeftijd van de zelfstandigen, die met 46,5 jaar bijna 5 jaar hoger ligt dan die van werknemers in de zorg.
5. **Soepeler regelgeving.** De overheid heeft de zorg toegankelijker gemaakt voor zzp'ers. Zo maakte de pilot 'AWBZ-zorg in natura' het mogelijk dat zzp'ers AWBZ-zorg buiten het PGB om konden leveren.

Mismatch op arbeidsmarkt zorg

- Voorlopig neemt de werkgelegenheid in de zorg af. Het UWV verwacht dat de komende twee jaar nog eens 27.000 zorgbanen verdwijnen. De krimp vindt voor het grootste deel in de verpleging, verzorging en thuiszorg plaats. Door de vergrijzing zal in 2017 naar verwachting weer een lichte baangroei te zien zijn.
- Vooral de vraag naar huishoudelijke hulpen neemt voorlopig nog af. Door de 'extramuralisatie' bestaat er tegelijkertijd een tekort aan hoger gekwalificeerde wijkverpleegkundigen. Deze mismatch verklaart de toename van het aantal vacatures in een tijd dat de totale werkgelegenheid afneemt (figuur 3).

3. Vacatures lopen op, faillissementen lopen terug

Bron: CBS, bewerking ING Economisch Bureau

Versnippering aan onderkant, concentratie aan bovenkant van zorgmarkt

Meer kleinbedrijf, minder midden- en grootbedrijf

- Behalve het aantal eenpitters, is ook het aantal zorgaanbieders met meer dan één werkzame persoon de afgelopen zes jaar toegenomen. Het beeld is echter tweeledig: de groei van het aantal kleinere organisaties is met een afname van het aantal grotere zorgaanbieders — met 50 of meer werkzame personen — gepaard gegaan (figuur 4).
- Toenemende marktwerking en overheidsbezuinigingen brengen grotere financiële risico's met zich mee. De daaruit voortkomende behoefte aan schaalvergroting heeft met name in de ziekenhuiszorg, ggz en verpleging en verzorging tot een samensmelting van grotere zorgaanbieders geleid. Een fusie met een kapitaalcrachtige partner kan bovendien de slagkracht en investeringscapaciteit opleveren die nodig is om businessmodellen aan te passen aan de nieuwe realiteit.

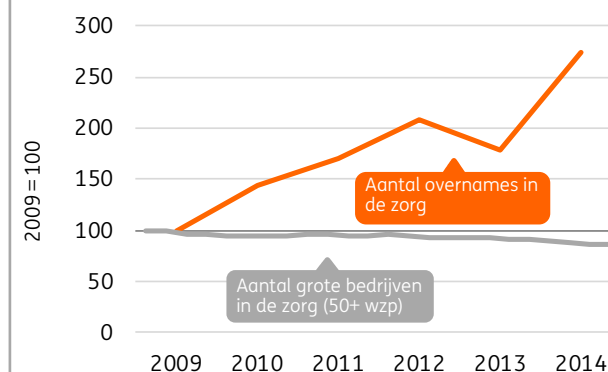
4 op de 5 zorgondernemers is eenpitter

- Waar de verhouding begin 2009 nog 3 op 5 was, is inmiddels 4 op de 5 zorgaanbieders eenpitter (figuur 5). In de thuiszorg en onder praktijken van psychologen is dit zelfs bij meer dan 9 op de 10 aanbieders het geval.

Fysiotherapeuten uitzondering op zzp-groei

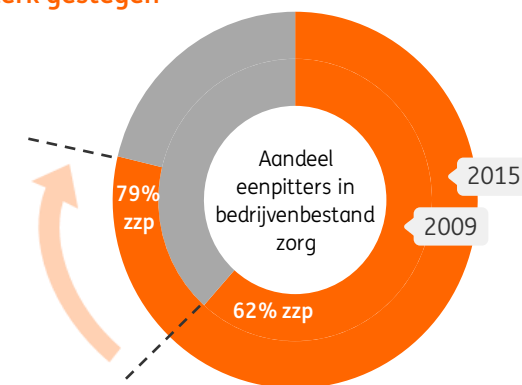
- Het aantal eenpitters is in vrijwel alle sectoren binnen de (ambulante) zorg gegroeid. Alleen onder fysiotherapeuten is het aantal aanbieders dat een eigen praktijk zonder personeel heeft of zich laat inhuren, gekrompen. De omzet staat in dit zorgsegment dan ook onder druk sinds tarieven zijn vrijgegeven en de niet-chronische fysiotherapie uit het basispakket is gehaald. Zelfstandige fysiotherapeuten zijn vaker in dienst getreden van grotere organisaties. Deze kennen veelal een lager kostenniveau en een betere onderhandelingspositie ten opzichte van zorgverzekeraars. Het aantal grotere fysiotherapiepraktijken neemt daardoor juist wel toe.

4. Consolidatie aan bovenkant van zorgmarkt

Bron: Boer & Croon, CBS, bewerking ING Ec. Bureau

5. Aandeel zzp'ers onder zorgondernemers sterk gestegen

Bron: CBS, bewerking ING Economisch Bureau

Groei eenpitters zet in lager tempo door

Thuiszorg kent in absolute zin snelste groei eenpitters

- In het welzijnswerk voor ouderen en gehandicapten is het aandeel eenpitters het hoogst (figuur 6). Daarbinnen kent de thuiszorg in 2015 ten opzichte van 2009 ruim 9.000 extra eenpitters. 94% van de thuiszorgaanbieders is tegenwoordig, al dan niet noodgedwongen, eenpitter.

Ondanks stagnatie 9% meer eenpitters in 2014

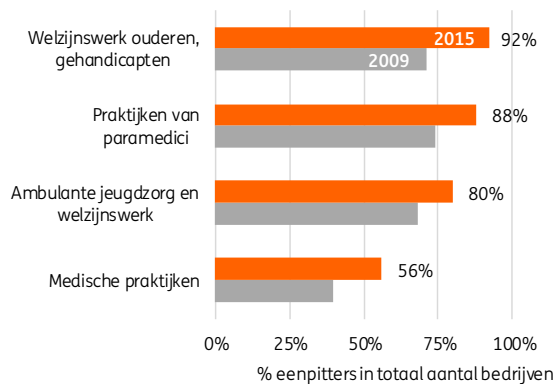
- Hoewel de groei van eenpitters in de zorg afzwakt, lag deze in 2014 nog altijd op 9%. Dit terwijl de 'zorgproductie' door de stevige bezuinigingsmaatregelen van de overheid in 2014 nauwelijks nog groeide. Ook de subsidie voor persoonsgebonden budgetten (PGB's), waarmee veel eenpitters worden ingehuurd, ligt na een stevige groei al twee jaar op hetzelfde niveau.

Groei eenpitters zet door, maar in lager tempo

- De inperking van de PGB-groei en beëindiging van de pilot 'AWBZ Zorg in natura' maken het minder makkelijk om als zzp'er in de verpleging en verzorging aan de slag te gaan. Zelfstandigen die nu in aanmerking voor een contract willen komen, moeten zich aanmelden als nieuwe zorgaanbieder, voor wie dezelfde voorwaarden gelden als voor reguliere aanbieders. Zorgverzekeraars zijn echter minder geneigd individuele zzp'ers te contracteren door de administratieve lasten die dit met zich meebrengt. Daarnaast moeten zij de lagere zorgvergoedingen die mogelijk wordt door relatief lage zzp-tarieven, via het vereveningsstelsel met de andere zorgverzekeraars delen.

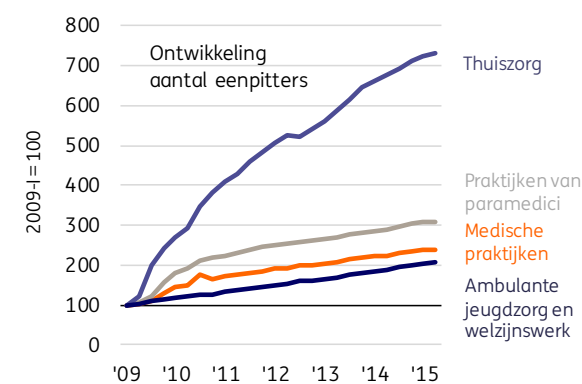
- Hoewel de groei van het aantal eenpitters in de zorg afneemt, is deze voorlopig nog niet ten einde (figuur 7). In de verpleging en verzorging blijven eenpitters die (al dan niet uit noodzaak) via bemiddeling laagbetaald werk verrichten in aantal toenemen. Ook in de geneeskundige zorg zal het aantal eenpitters onder de vrije beroepsbeoefenaren blijven groeien. Dit is echter veelal beter betaald werk en de motivatie voor dit type ondernemerschap komt eerder voort uit de behoefte aan meer vrijheid en flexibiliteit.

6. Gros aanbieders zorg zonder verblijf is eenpitter

Bron: CBS, bewerking ING Economisch Bureau

7. Eenpitters blijven in belang toenemen

Bron: CBS, bewerking ING Economisch Bureau

Erwin Winkel, Sectormanager Zorg ING:

De feiten zijn helder. Het aantal eenpitters in de zorg is in zes jaar tijd bijna verdrievoudigd. Vooral de gevestigde zorgaanbieders hebben hierdoor hun workforce kunnen flexibiliseren om beter in te kunnen spelen op veranderende marktomstandigheden. Maar wat zegt dit over het startersklimaat in de zorg?

Ik vind de zorgsector een lastige markt voor starters. Veel aanbieders worstelen met het ondernemerschap. Het is op voorhand niet duidelijk op wiens vraag je nu precies inspeelt. We zien het belang van regionale netwerken en daarmee de onderlinge afhankelijkheden tussen zorgaanbieders toenemen. Innovaties worden hierdoor lastig geadopteerd. Zorgverzekeraars en gemeenten zijn financiers van zorg maar maken, om inkoopdoelstellingen te realiseren (meer samenhang, spreiding en concentratie van zorg), ook onderdeel uit van dat netwerk. Innovaties leiden zelden tot minder uitgaven hoe goed de onderliggende casus ook is. Wat er aan de ene kant bij komt gaat er aan de andere kant

eenvoudigweg niet af. Dat maakt de zorg een lastige markt voor starters.

We zien veel business cases die aan de 'voorkant' innovatief zijn, inspelen op een daadwerkelijke behoefte bij cliënten, maar aan de 'achterkant' kwetsbaar in bekostiging en financiering. Dit aspect van ondernemen in de zorg wordt vaak onderbelicht. Het runnen van een zorgonderneming gaat niet alleen om de zorginhoudelijke motieven. Het is uiteindelijk het bedrijf dat gerund moet worden.

Meer weten?

Kijk op ing.nl/kennis

Of neem contact op met:

Erwin Winkel Sectormanager Zorg ING
06 8364 2427

Edse Dantuma Sectoreconoom Zorg ING
06 8364 8306

Disclaimer

De informatie in dit rapport geeft de persoonlijke mening weer van de analist (en) en geen enkel deel van de beloning van de analist(en) was, is, of zal direct of indirect gerelateerd zijn aan het opnemen van specifieke aanbevelingen of meningen in dit rapport. De analisten die aan deze publicatie hebben bijgedragen voldoen allen aan de vereisten zoals gesteld door hun nationale toezicht-houders aan de uit oefening van hun vak. Deze publicatie is opgesteld namens ING Bank N.V., gevestigd te Amsterdam en slechts bedoeld ter informatie van haar cliënten. ING Bank N.V. is onderdeel van ING Groep N.V. Deze publicatie is geen beleggingsaanbeveling noch een aanbieding of uitnodiging tot koop of verkoop van enig financieel instrument. Deze publicatie is louter informatief en mag niet worden beschouwd als advies. ING Bank N.V. betreft haar informatie van betrouwbaar geachte bronnen en heeft alle mogelijk zorg betracht om er voor te zorgen dat ten tijde van de publicatie de informatie waarop zij haar visie in dit rapport heeft gebaseerd niet onjuist of misleidend is. ING Bank N.V. geeft geen garantie dat de door haar gebruikte informatie accuraat of compleet is. De informatie in dit rapport kan gewijzigd worden zonder enige vorm van aankondiging. ING Bank N.V. noch één of meer van haar directeuren of werknemers aanvaardt enige aansprakelijkheid voor enig direct of indirect verlies of schade voortkomend uit het gebruik van (de inhoud van) deze publicatie alsmede voor druk- en zetfouten in deze publicatie. Auteursrecht en rechten ter bescherming van gegevensbestanden zijn van toepassing op deze publicatie. Overneming van gegevens uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron wordt vermeld. In Nederland is ING Bank N.V. geregistreerd bij en staat onder toezicht van De Nederlandsche Bank en de Autoriteit Financiële Markten. De tekst is afgesloten op 24 augustus 2015.